

same time, categorical preconditions of theoretical analysis were not yet deliberated, and therefore, it is possible to mix concepts and views of different levels of generality in a casual way.

It is established that culture philosophical and scientific cognition undergoes qualitative changes due to the representatives of the Eleatic school - Parmenides and Zeno. They were among the first thinkers who overcame barriers mythological imagery and provided important categorical base of analytical thinking. The Eleatics formulated in a pure conceptual form the original philosophical problems of internal contradictions of being, movement, space and time. In these decisions they played the role opponents of Heraclitus. They took a metaphysical position, denying non-being, multiplicity of phenomena, divisibility of space, discontinuity of time claiming unity and stillness truly existing being.

Different approaches to decide these issues are analyzed in the article. First of all the materialistic conception by Leucippus and Democritus is investigated. Further constructivist ideas by sophists (Protagoras, Frazimah and so in). The author of the article shows that they provided controversial basis for flourishing culture of philosophical analysis in the problematic field of scientific knowledge. The top of this process in the ancient world was took the philosophical conceptions by Socrates, Plato and Aristotle.

It is discovered as Socratic virtuoso explicated central concept of scientific consciousness – category "truth" as a single for all the knowledge that exists outside man, and regardless of his wishes. I.e. there is one truth as one sun in the sky, illuminating all and all warming. According to this Plato aimed to find out general grounds to get unity truth about different things and phenomenas. It is proved in the article that the Platonic doctrine advocated a harbinger of a systemic understanding of the theoretical (philosophical and scientific) knowledge as a multi-level conceptual integrity. At the same time Plato hypostatized general concepts, attributing to them a real existence. This position created significant difficulties to explain the synthesis of universal, special and individual in the actual cognitive acts. Aiming to overcome such difficulties Aristotle carried out important analytical work. It is shown that his main results were the development of general categories of knowledge and bright separation special sciences from philosophy (or metaphysics) as a doctrine of being and its categorical terms. Grounding of this high estimation of Aristotle analytic work the author of the article concludes that on this phase of thinking about thinking transformed into philosophy scientific consciousness as a special relatively independent form of mental activity.

В.О. СКВОРЕЦЬ

ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ЖИТТЄУСТРОЮ НАРОДУ ЯК ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальність проблеми національної безпеки нашої країни останнім часом загострилася у зв'язку із загрозою втрати територіальної цілісності України. Пояснення переходу Криму під контроль Росії лише виключно «загарбницькими устремліннями режиму В. Путіна» не є достатнім. Якби основна частина населення Криму активно виступила проти цих устремлінь, то анексія Криму Росією була б неможливою. Ситуація ж, яка склалася в Автономній Республіці Крим, засвідчує, що в Україні протягом періоду незалежності не надавалося достатньої уваги зміцненню тих зв'язків, які еднають соціальні суб'єкти та регіони в єдиний соціальний організм України.

Мета статті – обґрунтування залежності стану національної безпеки України від політики держави та стратегій, які змінюють життєустрій народу.

Життєустрій народу – це поняття позначає соціальний феномен, який відображає історично утворений порядок взаємозв'язку людини, природи і суспільства, що забезпечує інтеграцію суб'єктів життєдіяльності в певний соціоісторичний організм і відтворення останнього як органічної цілісності, яка ґрунтується на відтворювальних процесах, що

включають відтворення людини, економічної системи, соціальної структури, політичної системи, техносфери, соціокультурної сфери та способу життя соціальних суб'єктів.

М.І. Сенченко охарактеризував процес відтворення людини в Україні. «Трагедія України розгортається на наших очах. Народ вимирає. В 1991 році населення України складало 52,2 мільйона. За даними на перше січня 2012 року, в Україні проживало 45,63 млн. людей, а на перше вересня 2012 року – 45,56 млн. Таким чином, за 21 рік «демократичних реформ» населення країни зменшилося на 6,64 мільйона; це складає 12,7 процента всього населення України» [11, с. 22]. Відтворення виробництва оцінюється рівнем валового внутрішнього продукту. Ю.В. Макогон зазначає, що в 2008 р. ВВП України становив тільки 74,1 %, а у 2009-му – 62,9 % від показників 1990 р. [7].

Відтворення соціальної структури зазнало змін: від УРСР незалежній Україні дісталася соціальна структура, що мала в основі людей середнього достатку. В період з 1988 р. по 2001 р. чисельність нижчих прошарків зростає з 5,7 % до 88,2 %, середніх – скоротилася з 75,0 % до 9,8 %, вищих – з 19,3 % до 2 % [1, с. 25]. В 2008 році Е. Лібанова визнала, що в Україні «соціальна структура наближена радше до латиноамериканських або африканських, ніж до європейських взірців» [6, с. 120].

Відтворення політичної системи відбувається за моделлю, в якій влада в Україні виступає товаром, тобто за формулою «гроші – влада – збільшені гроші (тобто з прибутком)». Нині діюча влада засуджує клептократичний політичний режим В. Януковича так, ніби всі попередні режими діяли за іншими принципами, а майбутній політичний режим буде сформовано за якоюсь іншою формулою. На жаль, дійсних підстав сподіватися на це немає.

Процес відтворення техносфери засвідчує втрату Україною здатності реалізовувати проекти, які підіймають рівень розвитку суспільства на вищій щабель соціального прогресу. Прикладом таких проектів було будівництво Дніпрогесу та цілого комплексу індустріальних гігантів Сходу України. В післявоєнний період в Україні щорічно закладалися і зростали нові міста. В Запорізькій області найбільшими з таких новобудов стали: м. Енергодар з тепловою та атомною електростанціями, м. Дніпрорудне разом із потужними промисловими підприємствами (Запорізький залізорудний комбінат та завод будівельно-оздоблювальних машин), смт. Степногірськ разом із гірничо-збагачувальним комбінатом. На зміну проектам у сучасній Україні прийшли «лохопроекти», які зовні нагадують реальні проекти, імітують проектувальну діяльність, але по суті не вирішують ніяких соціально-економічних проблем. Одним із таких «лохопроектів» була підготовка до проведення чемпіонату Європи з футболу «Євро – 2012». За даними Вікіпедії, на підготовку до його проведення на кінець 2011 р. було витрачено 115-140 млрд. грн. (приблизно 12 млрд. Євро або 16-17 млрд. дол.). Пізніше виявилось: ця сума необхідна Україні, щоб уникнути погіршення існуючого соціально-економічного стану.

Правлячі кола України не усвідомлюють, що для підтримки і розвитку вітчизняної техносфери необхідно підтримувати високий рівень розвитку власної науки. Аналізуючи стан української науки в 2011 р., В. Полохало змушений «констатувати, що орієнтована на олігархів соціально-економічна і соціально-політична модель сучасної України є такою, в якій вітчизняна наука залишається незатребуваною і приреченою до деградації» [10, с. 4-5]. З 1991 по 2012 рік чисельність науковців в Україні зменшилася втричі – з 295 тис. до 89 тис. осіб.

Отже, в період незалежності в українському суспільстві відбувалася деградація усіх основних процесів, що відтворюють соціальний організм країни, а належного реагування державної влади та громадськості на процеси деградації не було.

Згідно Закону України «Про основи національної безпеки України», «національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони,

міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам» [2].

Невже зміна життєустрою народу, основних відтворювальних процесів, що забезпечують відтворення соціального організму України, не засвідчує згубність тієї моделі соціально-економічного розвитку, що утвердилася в нашому суспільстві? Ця модель несе загрозу усім без винятку, визначеним в законі, аспектам національної безпеки України. Головна ж загроза цієї моделі полягає в тому, що вона не здатна забезпечити захист національних інтересів України. Закон України «Про основи національної безпеки України» чітко і лаконічно встановлює: «Національні інтереси – життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності Українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток» [2].

Навіть загальний аналіз діяльності Президентів України не дає підстав для визнання національних інтересів України пріоритетом їхньої діяльності. Л. Кравчук перебував на посаді Президента України лише два з половиною роки замість 5, на які він обирався. Скорочення терміну перебування на цій посаді зумовлено масовим невдоволенням громадян тією політикою, яку він проводив. На першій конференції шахтарів Донецької області 28 травня 1993 р. «шахтарі оцінили політику Л. Кравчука як антинародну, що переслідує інтереси лише вузького кола старої та нової номенклатури» [5, с. 337]. Під тиском страйкуючих шахтарів Донбасу державна влада спочатку призначила всеукраїнський референдум щодо довіри (недовір'я) Президенту і Верховній Раді України, а потім – дострокові вибори до парламенту 27 березня 1994 р, а Президента України – 26 червня 1994 р. Ці вибори привели до оновлення влади в Україні.

В. Литвин дав таку оцінку змінам у житті народу періоду Л. Кравчука. Катастрофічно впав рівень життя народу. Порівняно з 1991 роком купівельна спроможність населення зменшилася майже у п'ять разів і була у 2,5 раза нижча, ніж у Росії. Розпочався процес деіндустріалізації України. Фізичний розпад продуктивних сил випереджав лише руйнування науково-технічного та інтелектуального потенціалу. «Таким чином, виникла реальна загроза витіснення України на периферію світового господарства, встановлення її технологічної та фінансової залежності від інших держав, перетворення на сировинний додаток та територію для розміщення екологічно шкідливих виробництв. Усе це створювало об'єктивні умови для неоколоніального статусу України, обмеженої політичної самостійності та суверенності у розв'язанні не тільки міжнародних, але й внутрішніх проблем» [5, с. 484].

М. Михальченко констатує: «Батьком» олігархічного режиму в Україні вважається экс-президент Л. Кучма. А «демократичного блиску» цьому режимові спробував надати В. Ющенко». Найбільший внесок у падіння режиму Л. Кравчука зробив Л. Кучма і очолюваний ним Союз підприємців і промисловців України, який поступово із союзу «червоних директорів і голів колгоспів» перетворився на союз «диких капіталістів», котрим демократія була не потрібна. Л. Кучма зробив доволі значний внесок у стабілізацію економіки України, але в межах цього режиму розквітла корупція, з'явилися олігархи і т.д. Світ став розглядати Україну як корумповане, олігархічне суспільство. Риси цього режиму як оліга-

рхічного проявилися де-факто, і це визнають усі, коли говорять про Україну. Декілька олігархічних фінансово-промислово-політичних груп контролюють вибори президента, парламенту, формують уряд, суди, прокуратури, контролюють ЗМІ, регіональні органи влади тощо. Звання «олігарх» в Україні стало почесним і не заперечується самими олігархами, але олігархічний режим докорінно змінює ситуацію: інтереси простої, «маленької» людини, її права зникають з порядку денного влади та інститутів політичної системи [8].

За режиму В. Ющенка відбулося певне поліпшення становище простих громадян, але національні інтереси пріоритетом не стали. «В. Ющенко прийшов до влади на гаслах боротьби з корупцією та олігархізацією держави, обіцянок захистити інтереси «малого українця». Але своєю діяльністю і бездіяльністю довів корумпованість і олігархізацію української держави до завершених форм. Хоча своєю псевдодемократичною демагогією та політичною ненадійністю не влаштував жодну з олігархічних груп і був відсторонений від влади шляхом виборів. Водночас він втратив довіру «малого українця», який не отримав нічого від «помаранчевих подій» [8].

За часів Президента України В. Януковича олігархічний режим досяг зрілості в Україні й перетворився на одну із основних загроз не лише її соціально-економічному розвитку, але й існуванню. В. Лановий дав наступну оцінку цьому режиму. «Чинна олігархічно-корупційна модель не має нічого спільного з динамічною економікою та ефективним управлінням країною, а є лише способом збагачення купки людей, допущених до народного багатства. Україна та її національне господарство підведені до прірви, і ця влада фактично вже зазнала краху [4].

Кожен із цих політичних режимів є втіленням волі правлячого класу, без підтримки якого всі названі діячі не могли навіть мріяти про досягнення політичного Олімпу. Саме приватні та корпоративні інтереси представників правлячих кіл були домінуючими, підміняючи національні інтереси народу України. Важко не погодитися з тими дослідниками, які стверджують, що в період незалежності перші особи України, як і правлячі кола в цілому, жили не власним розумом, а розумом іноземних радників, які, звісно, дуже далекі від національних інтересів українського народу. Положення про управління Україною з допомогою «чужого розуму» відповідає істині як у прямому, так і переносному значенні. Група відомих аграріїв звинуватили державну владу в тому, що «земельна реформа» під керівництвом Л.Кучми, Л.Кравчука, В.Ющенка (за сприяння групи економістів-іноземців під керівництвом Луїса Фаоро з компанії «Ті-Ар-Джі» та «Кемонікс Інтернешнл», США) призвела до повного розвалу агропромислового комплексу України [3]. Про негативну роль іноземних радників у формуванні політичного курсу України згадують такі дослідники як М. Павловський, Ю. Пахомов, М. Сенченко та інші.

Управління Україною за допомогою «чужого розуму» в переносному значенні проявляється в тому, що її правлячі кола беруть на озброєння без критичного аналізу теорії, концепції та стратегії західних дослідників, що на практиці обертається руйнівними процесами в житті нашого суспільства.

В законі визначено основні шляхи забезпечення національної безпеки України: «Національна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, військовій, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах» [2].

Про вплив розроблених західними дослідниками стратегій на тенденції деградації відтворювальних процесів, що формують життєустрій народу, вже доводилося писати. Серед цих теорій провідне місце займають: стратегія неоліберальних реформ (М. Фрідмана і Ф. Хайєка), концепції глобалізації та глобального менеджменту, теорія «золотого мільярда», теорія керованого хаосу (Дж Шарп і С. Манн), доктрина-правило «золотого корсета» [12]. Ці концепції реально втілювалися в життя нашого суспільства, хоча їх ніхто не затверджував, як вимагає Закон України «Про основи національної безпеки України». Наслідком реалізації цих стратегій постає такий стан соціального організму України, який

М.І. Сенченко називає «суспільством винищення», яке втілює стратегічну перспективу «демократичних реформ» [11].

Економісти розкривають глибинну сутність неоліберальних реформ. «Єдиним відчутним результатом «великої приватизації» є концентрація державного (народного) надбання в руках невеликої групи компрадорських кланів, які стали диктувати свою волю владі, а отже, державі й народу, одночасно козакуючи у міжнародного фінансового капіталу, обслуговуючи його потреби та інтереси і цинічно нехтуючи корінними інтересами українського народу» [9, с. 35].

Таку ситуацію в державному управлінні називають «нвою формою державної експансії». «Останнім часом відносно багатьох держав світу, що розвиваються, в тому числі України, з боку промислово розвинутих країн все більш і більш інтенсивно застосовується нова форма державної експансії. Суть її полягає в завоюванні країн виключно інформаційними методами впливу шляхом впровадження в державні та громадські інститути чужої країни носіїв власної ідеології та власних інтересів – її ж громадян із перепрограмованою свідомістю» [11, с. 84].

Механізм нав'язування західних стратегій іншим країнам включає вагомий стимул матеріального характеру для їхніх керівників. М. Сенченко повідомляє: «Сьогодні мало хто знає, що особа, яка підписує договір з МВФ про займи, отримує 5 % від суми взятого кредиту. Кредит на 10 млрд. дає чиновнику, який його підписує, – 500 млн. дол. чистого доходу. Ось і вся турбота про благо народу!» [11, с. 13].

Аналізуючи ті стратегії, що були розроблені та прийняті до виконання в Україні, економіст О.С. Шнипко зазначає: «Найбільш трагічним з провалів української влади є те, що вона, маючи потрібні для цього можливості та ресурси, **не зуміла подолати тенденції вимирання народу**. ... За активної неучасті (... неспроможності) національної політичної еліти незалежна Україна так і не спромоглася виробити **Стратегію національного розвитку України на 20-30 річну перспективу**, яка відповідала б сучасним реаліям, суспільним очікуванням та сподіванням» [13, с.194-195]. Науковець наводить ті стратегії, які були розроблені в Україні: Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу (11.06.1998), Стратегія подолання бідності (15.08.2001 р.), Національна стратегія «Енергетична безпека України» на період до 2030 р. (15.03.2006 р.), Стратегія національної безпеки (2007 р.) та інші. «Стратегії є, але вони загальні, розмиті, деперсоналізовані. Крім того, невиконання наміченого нікому і нічим не загрожує. Усе впирається у нездатність політичних керманців вирватися за межі псевдостратегічного мислення, налаштованого лише на перемогу в чергових виборчих перегонах, після чого аванси, обіцянки і слушні думки забуваються, а практичні справи продовжуються погіршуватися» [13, с. 199-200].

Подолання негативних тенденцій у тих відтворювальних процесах, які формують життєустрій народу, ускладнюється реальним станом вітчизняного суспільствознавства. Пропонуючи пояснювальну схему подолання криз на рівні повсякденного життя українських громадян, соціолог М.О. Шульга констатує великі труднощі вітчизняної науки в поясненні і оцінці того, що відбувається в країні. «Ми не маємо надійної теорії пояснити нинішній стан українського суспільства, у нас немає необхідного для цього понятійно-категоріального апарату. ... Спроби імпортувати для нашого суспільства пояснювальні схеми, що виникли для пояснення інших суспільств, на перевірку неодноразово виявлялися теж малопродуктивними» [14, с. 18-19].

Далі М. Шульга формулює такі висновки. 1) Ніхто окрім самих українських соціологів, не здатний створити адекватну картину українських соціальних реалій, дати їх кваліфікований аналіз, розробити пояснювальну теоретичну модель суспільних процесів. 2) Як і раніше, гостро стоїть завдання створення картини соціологічного бачення сучасного українського суспільства. Потрібні теоретичні моделі пояснення того, що відбувається в країні, потрібен розгалужений науковий апарат, здатний дати адекватний практиці образ суспільства. Без цього наше соціальне життя залишатиметься непоясненим, а, отже, некеруваним і не прогнозованим [14, с. 19].

Аналіз залежності стану національної безпеки України від політики держави та стратегій, які змінюють життєустрій народу, дає підстави для наступних висновків: 1) в період незалежності в українському суспільстві відбувалася деградація усіх основних процесів, що відтворюють соціальний організм країни; 2) негативні тенденції в соціальному організмі України зумовлені політикою правлячих кіл, які всупереч вимогам Закону України «Про основи національної безпеки», ігнорували національні інтереси країни; 3) запозичення іноземних стратегій для управління українським суспільством не приносить позитивних результатів, адже суспільство починає жити чужим розумом; 4) вітчизняні стратегії не стали засобом модернізації соціального організму України; 5) відсутність методології соціального пізнання, яка адекватно відображає реальну картину українського суспільства, призводить до ігнорування національних інтересів України; 6) основним критерієм відбору стратегій розвитку суспільства має бути принцип єдності соціальної теорії і соціальної практики; 7) в якості теоретичної моделі суспільства як соціального організму країни пропонується концепція життєустрою народу, яка концентрує увагу на тих відтворювальних процесах, що забезпечують відтворення цього організму як цілісності.

Перспектива подальших досліджень проблеми полягає в обґрунтуванні моделі механізму забезпечення національних інтересів українського народу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Дубровський М. Система і трансформації: Програмне забезпечення розвитку сучасного профспілкового руху в Україні / М. Дубровський, А. Андрущенко // Профспілки України. – 2002. – № 5. – С. 25-30.
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 18.04.2013 / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 39, ст.351. – [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
3. Звернення до Президента Віктора Ющенка, колишніх Президентів Леоніда Кравчука і Леоніда Кучми, народних депутатів України, обласних, районних і місцевих рад // Голос України, № 28 (4528), 17 лютого 2009 р. – С. 10-11.
4. Лановий В. «Скромна» чарівність олігархії / Володимир Лановий // Економічна правда, 26 листопада 2013 р. – [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2013/11/26/405262/>
5. Литвин В. Політична арена України: Дійові особи та виконавці / Володимир Литвин. – К.: Абрис, 1994. – 495 с.
6. Лібанова Е. Ціннісні орієнтації та соціальні реалії українського суспільства / Елла Лібанова // Економіка України. – 2008. – № 10. – С. 120-136.
7. Макогон Ю.В. Украина – МВФ и «двадцатка»: мифы и реалии / Ю.В. Макогон – [електронний ресурс]. – режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/.../236.pdf
8. Михальченко М. Політична система в Україні: що ми модернізуємо? / М.Михальченко // Віче. – 2011. – №1. – [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2358/>
9. Павлишенко М. Страшна не приватизація, а приватизатори / М.Павлишенко, Топішко І. // Віче. – 2002. – № 4 (121). – С. 34-39.
10. Полохало В. Зубожіння вітчизняної науки / Володимир Полохало // Голос України, 18 травня 2011 р. – № 88 (5088). – С. 4-5.
11. Сенченко Н.И. Общество истребления – стратегическая перспектива «демократических реформ» / Н.И. Сенченко. – Киев: ФОРМ-Стебляк, 2013. – 320 с.
12. Скворець В.О. Життєустрій народу та стратегії розвитку України / В.О.Скворець // Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпрянщини. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 32. – С. 114-120.
13. Шнипко О. Інноваційний дефолт України: економіко-технологічний контекст. Монографія / О.С. Шнипко. – К.: Генеза, 2009. – 248с.

14. Шульга М. Криза як загроза суспільній безпеці // Криза в Україні: зона ураження. Погляд соціологів. – К.: ТОВ «Бізнесполіграф», 2010. – 104 с.

SUMMARY

The article is an attempt to substantiate the dependence of the Ukraine's national security condition on the national policy and strategies modifying the people living arrangement. People living arrangement is a social phenomenon reflecting the historically conditioned structure of interconnection between a human, nature and society. It ensures the integration of the subjects of social life in a certain sociohistorical entity and its reproduction as a cohesive whole. This integrity is based on reproductive processes which include the reproduction of man, economic system, social structure, political system, technosphere, sociocultural sphere and the social subjects' way of life.

The changes in people living arrangement in independent Ukraine can be characterized by degradation of all basic processes reproducing the social organism of the country which is manifested through considerable population decline, gross domestic product decrease, change of social structure, technosphere decay and reproduction of the political system grounded on the transformation of the State authority into an article of merchandise. The changes in people living arrangement in Ukraine is at variance with the essence of the term 'national security' which may be formulated as 'security of vital interests of human and citizen, society and state which conditions stable community development'. The actual model of socioeconomic development threatens the Ukraine's national security, as it doesn't guarantee protection of national interests. The analysis of the Presidents of Ukraine's activity demonstrates that they have been promoting an oligarchic regime disregarding national interests.

Some scholars assert that Ukraine under independence tended to be governed by external counsellors (M.Pavlovsky, Y.Pakhomov, M.Senchenko) rather than by its own ruling circles. With no critical analysis and in defiance of statutory requirements, the ruling circles have been making an ample use of the theories, conceptions and strategies elaborated by foreign authors. In practice, such an approach brought about destructive processes in Ukraine. The main western strategies that called forth degradation of reproductive processes during people living arrangement formation are as follows: neo-liberal reforms strategy designed by M. Friedman and F. Hayek, the globalisation and global management conception, the golden billion concept, the control of chaos theory worked out by G. Sharp and S. Mann, and the golden cross rule.

The national political elite failed to design a Ukrainian national development strategy that would have ensured social progress.

Overcoming negative tendencies in the reproductive processes which form the people living arrangement is complicated by the actual state of science in Ukraine. The statement that the national social science enjoys neither any trustworthy theory capable of explaining the state of Ukrainian society, nor any essential framework of categories and concepts for describing it seems rather plausible. The frameworks designed to explain the societies of other countries do not prove efficient when it comes to describing the Ukrainian one.

The results of the present study suggest that 1) the marked degradation of all essential processes reproducing the social organism is observed in Ukrainian society under independence; 2) the negative tendencies in the Ukrainian social organism are conditioned by the policy pursued by the ruling circles who, regardless of requirements of the Law of Ukraine 'On Fundamentals of National Security of Ukraine', ignored the national interests of the State; 3) borrowing foreign strategies for governing the Ukrainian society hardly gives positive results, as, in this case, the society starts acquiring alien features; 4) the theories of the country haven't become the means of Ukrainian social organism modernisation; 5) the absence of social cognition methodology which would give a real picture of Ukrainian society results in neglecting the national interests of Ukraine; 6) the principle of social theory and practice unity should be the main criterion for selection of community development strategies; 7) one of the feasible theoretical models of

the society as a social organism is represented by the people leaving arrangement conception which focuses on the reproductive processes ensuring reproduction of this organism as a unity.

І. Г. УТЮЖ

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Як можна уявити образ людини в умовах переходу? Ця людина буде жити в іншому світі — *новому* або в тому, що *обновляється*. Яким цей світ буде конкретно — невідомо, але він народиться не без наших з вами зусиль (особисто кожного з нас і всіх нас разом). Крім того, цей світ хоча й буде іншим, передумовами його стануть сучасність і наша історія. Усе це означає, що *нова людина* (не якась там ніцшеанська надлюдина, а кожний з нас, хто захоче піти цим шляхом) повинна бути людиною *конструктивною* та *креативною*, адже їй доведеться конституювати нову реальність і життя. Одночасно вона повинна бути *людиною культури та історії*, оскільки нове життя виникає не на порожньому місці. У ньому відтворюється все те, що з історичної точки зору виявилось інваріантним (поділ праці, пізнання й техніка, особистість та ін.), що буде працювати в нинішніх умовах, що можна переосмислити й урятувати для наступних поколінь. Інакше кажучи, всі основні історичні й культурні реалії повинні бути переосмислені, в усіх них нова людина повинна сформуватися заново.

В умовах, коли акценти робляться на фрагментарності буття сучасної людини, його розірваності, необхідно прояснити, що означає поняття «цілісність». Виділяючи сфери внутрішнього досвіду людини, М. Бубер відніс до них світ смислів, сферу стосунків, активності та сферу ставлення до самого себе. Остання не порівнянна з іншими трьома, оскільки це ставлення не є двостороннім і не володіє реальною подвійністю. Людина вибудовує ставлення до самої себе тільки у своїй свідомості, і завдяки цій здатності — усвідомлення себе, всі її головні здатності як живої істоти збільшуються й перетворюються, здобуваючи нову якість. Роль самосвідомості в людському способі буття незаперечна і є однією з інтенцій духовного життя.

Про універсальність як особливість людського способу існування свідчать численні докази у психології. С. Рубінштейн помітив, що людина єдина з навколишнім її буттям, їхні відносини не суб'єкт — об'єктні, а цілісні. Увесь світ, даний людині в її досвіді, що самопізнається, може бути освоєний цією здатністю.

Самосприйняття володіє одночасно обмеженістю й інтуїцією внутрішньої самонескінченності. Людина виявляє всередині себе тільки те, до чого вона готова сама, що вона готова прийняти. Поверхнева людина, яка не має цілісності внутрішнього світу, сформованого світогляду, яка не осягає своїх мотивів, не зазнає інтересу до себе. Не усвідомлюючи глибини свого внутрішнього світу, вона пояснює свої вчинки виключно зовнішніми обставинами, виправдовуючи себе. Навпаки, духовно розвинена людина відкриває усередині себе нескінченність. Якщо подати це в схемі рефлексивного простору, то внутрішній світ людини буде організований з декількох рефлексивних рівнів, шарів, які в міру проникнення в себе стають усе більш нероздільними. Постійне відчуття цієї глибини, власної незбагненності та нескінченності й дає людині внутрішню опору, оптимізм, віру й здатність знаходити все нові сили й можливість виходити на новий значеннєвий простір. Засобами набуття цього стану є осягнення людиною власної глибини.

Традицію пов'язувати освіту із «завданням» і «призначенням» людини задає евристичний принцип підходу: з'ясування того, яким чином освіта виявляється включена в особистісні смисли людини, який її вплив і зв'язок зі світоглядними основами особистості, з її ціннісно-сисловою сферою. В освітніх практиках, у тому числі й сучасних, міститься достатньо свідчень про те, що смисли й цінності людини, залученої в освітньо-педагогічний процес, не завжди були близькими з освітою. Диференційованість і самодостатність окремих сфер індивіда мали як наслідок той факт, що педагогічний процес у межах систематичної освіти міг не формувати духовну цілісність особистості.